

1. Den Kolde Krig – et overblik

Læseformål

I dette kapitel kan du blive klogere på Den Kolde Krig. Herunder hvem der var en del af konflikten, og hvilke udviklingstendenser der kendetegnede Den Kolde Krig. Således får du et overblik og en grundlæggende viden, som du kan bruge, når du læser bogens andre kapitler. Du får også en kort introduktion til Danmarks rolle i Den Kolde Krig.

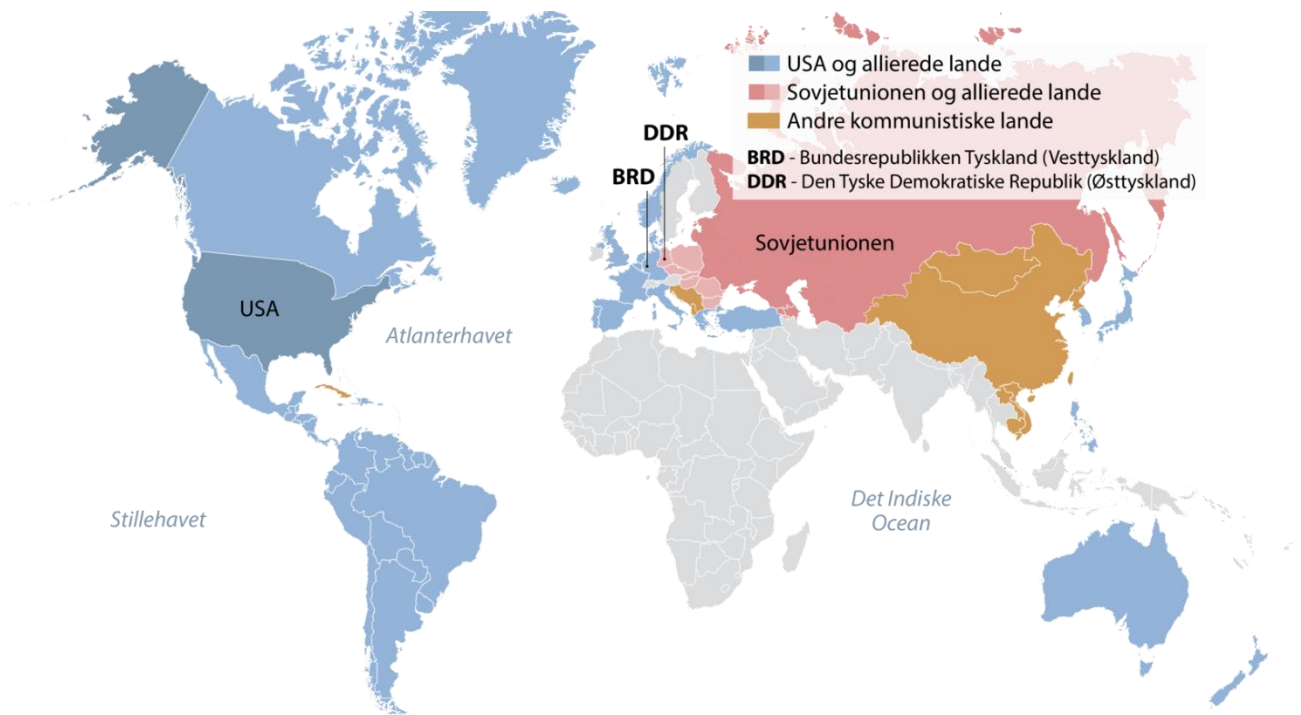

De to vigtigste parter i Den Kolde Krig var USA og Sovjetunionen. Konflikten var altomfattende og påvirkede store dele af verden. Den begyndte efter 2. verdenskrigs afslutning i 1945 og endte med Sovjetunionens sammenbrud i 1991. På ovenstående satiretegning kan man se "Uncle Sam" og "den russiske bjørn" kigge mistænksomt på hinanden. | Illustration: Carlos3653/Wikimedia Commons

Den Kolde Krig er betegnelsen for perioden fra ca. 1945 til 1991. I denne periode var der en reel frygt for, at der kunne udbryde en altødelæggende atomkrig. I konfliktens centrum stod to dominerende supermagter, nemlig USA på den ene side og Sovjetunionen på den anden side.

Begge parter forsøgte at påvirke resten af verden på mange forskellige områder, fx ideologisk, teknologisk, militært og økonomisk. Det resulterede i et voldsomt våbenkapløb, hvor begge parter rådede over store militære ressourcer, herunder enorme mængder af atomvåben.

Konflikten endte aldrig i en militær konflikt mellem de to supermagters hære, men det var tæt på flere gange. Både under Koreakrigen (1950-1953) og Vietnamkrigen (1961-1975) var begge parter via deres allierede involveret i langvarige væbnede konflikter. Under Cubakrisen stod parterne på kanten af en atomkrig.

Figur 1.1: Verden under Den Kolde Krig i 1980. De blålige lande på kortet var en del af vestblokken med USA som den stærkeste magt, mens de rødlige lande var en del af østblokken, hvor Sovjetunionen var den stærkeste magt. De grå lande var ikke en direkte del af konflikten.

1.1 Begyndelsen på Den Kolde Krig 1945-1955

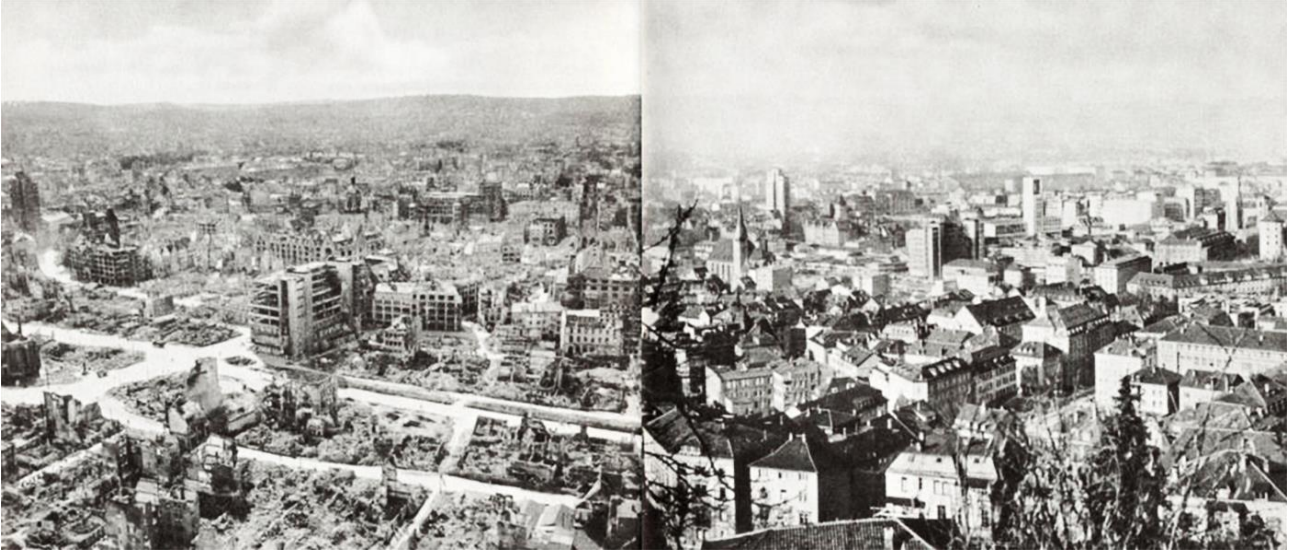
USA og Sovjetunionen havde sammen med Storbritannien og Frankrig været allieret under 2. verdenskrig og besejret Tyskland, Italien og Japan. Særligt kampen mod det nazistiske Tyskland gav grund til sammenhold og samarbejde. Mange gik derfor rundt med et håb om en mere fredelig verden efter krigens afslutning. Da Japan som det sidste land overgav sig i september 1945, gik alliancen og samarbejdet dog umiddelbart efter i opløsning. Særligt spørgsmålet om, hvad man skulle stille op med Tyskland og resten af Europa, var omstridt.

Man havde forsøgt at løse uenighederne om Tysklands og Europas fremtid ved forskellige topmøder mellem Storbritannien, Sovjetunionen og USA. Den sidste var Potsdamkonferencen, der blev afholdt i det besejrede Tyskland i august 1945. Her bekræftede man en tidligere aftale om, at Tyskland skulle inddrages i besættelseszoner. Landet blev opdelt i fire besættelseszoner: en fransk, en britisk, en amerikansk og en sovjetisk. Berlin skulle også opdeles efter samme princip, selvom den lå midt inde i den sovjetiske besættelseszone. Desuden vedtog man, at de fire lande samlet skulle styre Tyskland, men bl.a. på grund af samfundssystemet i Sovjetunionen, der var markant forskelligt fra de tre andre besættelsesmagter, blev det ikke gennemført i praksis.

Sovjetunionen var et diktatur ledet af kommunistpartiet og Josef Stalin (1878-1953), der via brutal undertrykkelse holdt samfundet i et jerngreb. Hele samfundsøkonomien var underlagt statslig planlægning, hvilket kaldes for planøkonomi. Sovjetunionen havde lidt store tab under 2. verdenskrig, men havde stadig et stort og kampklart militær. Landet så sig selv som leder af det mest retfærdige samfund i verden indrettet ud fra socialistiske principper. Den samfundsorden ville Sovjetunionen gennemtvunge i de østeuropæiske lande, så Østeuropa blev en del af en sovjetisk domineret alliance. I de østeuropæiske lande blev der indført såkaldte folkedemokratier. Det var kun kommunistiske partier, der kunne have magten i disse lande.

USA var i modsætning til Sovjetunionen et liberalt demokrati, hvor der var frie valg og flere partier at stemme på. Den amerikanske samfundsøkonomi var en markedsøkonomi, hvor staten blandede sig meget lidt i økonomien. Det amerikanske samfund havde lidt forholdsmæssigt få tab under 2. verdenskrig, og den amerikanske industri var verdens største og var ikke blevet ødelagt af krigen. I slutningen af 2. verdenskrig var det lykkedes at opfinde atombomben, der blev anvendt to gange mod Japan i august 1945. I perioden, der fulgte, begyndte USA at opfatte sig selv som den frie verdens leder. Dette resulterede i, at USA var opsat på at inddæmme kommunismen, og den amerikanske præsident Harry Truman (1884-1972) mente, at USA skulle hjælpe alle frie folk i kampen mod kommunismen.

USA og Sovjetunionen var således indrettet på vidt forskellige måder, og gennem Den Kolde Krig forsøgte begge parter at gøre deres samfundsoptagelse til den dominerende. Den Kolde Krig var derfor en konflikt mellem to helt forskelligartede samfundssystemer, der betragtede modparten som en fjende, der enten skulle besejres eller i det mindste forhindres i at øge sin magt.

Stuttgart i 1947 og 1953. Den vesttyske by Stuttgart er stadig i ruiner på billedet fra 1947 (til venstre). Men blandt andet takket været Marshall-hjælpen var byens centrum genopbygget i 1953 (billedet til højre). | Foto: cvce.eu

Mange af de vesteuropæiske lande var efter 2. verdenskrig økonomisk, socialt og politisk i krise. For at undgå et sammenbrud i samfundsordenen i landene, der kunne føre til, at vesteuropæiske lande blev et let offer for Sovjetunionen, valgte USA at yde disse økonomisk bistand, som skulle hjælpe dem på fode igen.

Den økonomiske støtte fra USA blev tildelt via den såkaldte Marshall-hjælp, der var en enorm økonomisk hjælpepakke. Hjælpen satte hurtigt gang i genopbygningen og en økonomisk opblomstring i Vesteuropa. I Østeuropa gennemførte Sovjetunionen med tvang, at landene blev kommunistiske planøkonomier. Man var i Vesten meget bekymrede over denne udvikling, og den tidligere britiske premierminister Winston Churchill (1878-1965) sagde i 1946, at et jerntæppe havde sænket sig ned gennem Europa.

I 1949 var der ikke længere noget håb for, at der kunne samarbejdes om Tysklands og Europas fremtid, og Vesttyskland opstod som et demokrati med markedsøkonomi, mens Østtyskland blev kommunistisk. Endelig var der heller ikke længere nogen tvivl om, at USA og Sovjetunionen anså hinanden som fjender. Samtidig var de verdens to vigtigste og stærkeste nationer. USA havde et stort økonomisk og militært forspring, men Sovjetunionen brugte enorme ressourcer på at indhente USA på den militære front og kompensere for verdenskrigens ødelæggelser.

For at øge deres egen sikkerhed og indflydelse tog USA i 1949 initiativ til oprettelsen af forsvarsalliancen NATO. Sammen med bl.a. Danmark og flere vesteuropæiske lande forpligtede man sig i alliancen på at komme hinanden til hjælp, såfremt et medlemsland blev angrebet. Det var i praksis tænkt som et forsvar mod Sovjetunionen. I 1955 blev Vesttyskland en del af NATO og herefter oprettedes Warszawa-pagten, der var en sovjetisk ledet forsvarsalliance bestående af de kommunistiske lande i Østeuropa og Sovjetunionen. USA var nu den dominerende magt (hegemon) i den vestlige verden, mens Sovjetunionen var hegemon i Østeuropa.

Opgave: Fjendebilleder

Læs følgende to uddrag af henholdsvis George Kennans syn på Sovjetunionen og Nikolai Novikovs syn på USA.

1. Sammenlign Kennans syn på Sovjetunionen med Novikovs syn på USA.
2. Vurdér, hvorfor et samarbejde mellem USA og Sovjetunionen var umuligt.

Kilde 1a: George Kennans syn på Sovjetunionen (1946)

I februar 1946 sendte den amerikanske diplomat i Moskva, George Kennan (1904-2005), følgende analyse af Sovjetunionen hjem til USA:

Sammenfattende har vi her en politisk kraft, der fanatisk har hengivet sig til den tro, at der ikke kan være nogen modus vivendi med USA, at det er ønskværdigt, at den indre harmoni i vores samfund forstyrres, vor traditionelle livsform ødelægges og vores stats internationale autoritet brydes, hvis Sovjetunionens magt skal sikres. Denne politiske kraft har uindskrænket magt over energien i et af verdens største folk og ressourcerne i et af verdens rigeste nationale territorier, og bæres frem af dybe, mægtige russiske nationalistiske strømninger. (...) Tilmed har det et højtudviklet og vidtforgrenet apparat til at øve indflydelse i andre lande, et apparat, der er forbavsende fleksibelt og alsidigt, og som ledes af folk, hvis erfaring og dygtighed i undergrundsarbejde formodentlig er uden sidestykke i historien. Endelig er den i sine grundlæggende reaktionsmåder tilsyneladende uimodtagelig for overvejelser om virkeligheden.

Kilde: Her efter Verden efter 1914 – i dansk perspektiv. Oversat af Carl-Johan Bryld.

Kilde 1b: Nikolai Novikovs syn på USA (1946)

I september 1946 sendte den sovjetiske ambassadør i USA, Nikolai Novikov (1903-89), følgende analyse af USA hjem til Moskva:

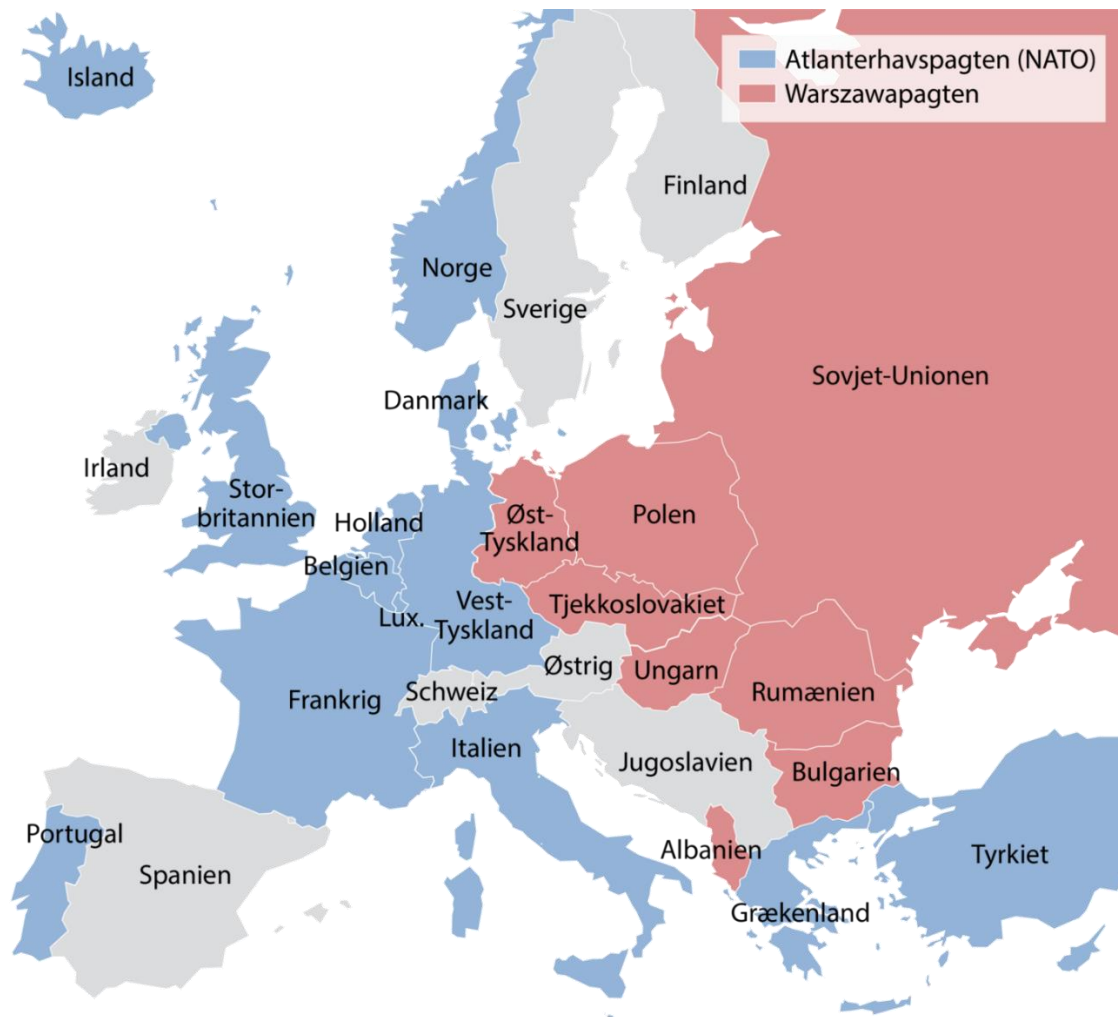
USA's udenrigspolitik, som afspejler den amerikanske monopolkapitals imperialistiske tendenser, er i efterkrigsperioden karakteriseret af en stræben efter verdensherredømme. Det reelle indhold af de mange udtalelser fra præsident Truman og repræsentanter for USA's ledende kredse er, at USA har ret til at lede verden. Alle kræfterne i amerikansk diplomati, i hær, luftvåben, flåde, industri og videnskab er mobiliseret for at tjene denne politik. Med dette formål for øje er vidtgående planer om ekspansion blevet udviklet og iværksat ved diplomatiske midler, ved etableringen af et system af flådebaser og luftbaser, der rækker langt ud over USA's grænser, ved våbenkapløbet og ved udviklingen af stadig mere moderne våben.

Kilde: Her efter Verden efter 1914 – i dansk perspektiv. Oversat af Carl-Johan Bryld.

Opgave: Sammenligning af USA og Sovjetunionen

Foretag en sammenligning af USA og Sovjetunionen baseret på det afsnit, som du netop har gennemgået. Brug skemaet nedenfor.

	USA	Sovjetunionen
Økonomisk system		
Herskende politiske ideologi		
Mål for Europa		
Militæralliance		
Hovedfjende		
Hvor udøver landet hegemoni?		

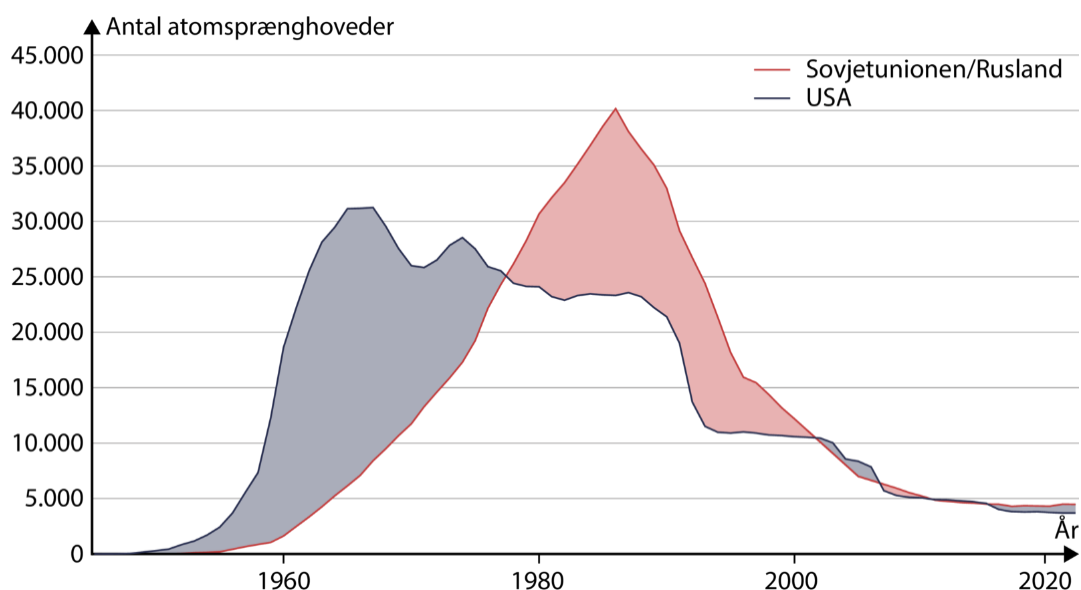
Figur 1.2: Europa under Den Kolde Krig i 1960. NATO var blevet udvidet med Grækenland og Tyrkiet i 1952 samt Vesttyskland i 1955. Som konsekvens heraf blev Warszawa-pagten oprettet. Enkelte lande forholdt sig neutrale, fx Sverige. | Efter forlæg fra Encyclopædia Britannica, Inc.

1.2 På kanten af atomkrig 1955-1968

Den sovjetiske diktator Josef Stalin døde i 1953, hvilket medførte en forandring i den sovjetiske udenrigspolitik. De nye sovjetiske ledere formulerede tankerne om "fredelig sameksistens", der havde som hovedformål at undgå en atomkrig mod USA og NATO. Det medførte en vis form for afspænding mellem USA og Sovjetunionen, men den var kortvarig, og i slutningen af 1950'erne blussede konflikten for alvor op igen.

Dette skyldtes ikke mindst udviklingen af ny teknologi. Begge supermagter fik udviklet langtrækkende missiler (ICBM), der kunne affyre atomvåben fra et kontinent til et andet. Dermed havde både Sovjetunionen og USA muligheden for at affyre atomvåben fra eget territorium. Atomvåben, der kunne ramme fjendens territorium uden mulighed for at forsvare sig mod et sådant angreb. Eneste forsvarsmulighed var at true fjenden med præcis samme våben, og derfor blev missilerne kaldt MAD-doktrinen (Mutual Assured Destruction), hvilket på dansk vil sige "gensidigt sikret ødelæggelse". Kort og godt: Begge parter ville være truet af undergang i tilfælde af en krig.

Derfor opstod der et voldsomt våbenkapløb, hvor antallet af atomvåben og missiler blev stærkt forøget. En af de mest voldsomme konfrontationer var den såkaldte Cubakrise i 1962, hvor hele verden holdt vejret i frygt for, at Den Kolde Krig ville blive varm.

Figur 1.3: Antal atomsprænghoveder hos Sovjetunionen og USA siden 1945.

Kilde: ourworldindata.org

Opgave: Atomsprænghoveder

1. Kig på grafen. Hvad kan der udledes om henholdsvis Sovjetunionen og USA's antal af atomsprænghoveder?
2. I hvilken periode havde hvilket land flest atomvåben?

1.3 Folkeopstande i Østeuropa og Vietnamkrigen 1953-1968

I flere af de kommunistiske lande i Østeuropa udbrød der oprør. Fælles for alle oprørerne var, at de blev slået ned med en voldsom kraft af de totalitære regimer i Østeuropa. Befolkningerne kunne heller ikke rejse til Vesteuropa, fordi der var streng kontrol med, hvem der måtte rejse ind og ud af østblokken.

I Østtyskland (DDR) udbrød der opstand i 1953 pga. forringede levevilkår og lønninger for arbejderne i landet. I Ungarn var der oprør i 1956, mens der i Tjekkosllovakiet var opstand i 1968, fordi befolkningen ønskede politiske forandringer.

Alle steder var modstanden nyttesløs. Sovjetunionens Røde Hær hjalp alle steder til med at stoppe opstandene. Den officielle sovjetiske politik var nu, at kommunistiske lande havde ret til at indsætte militæret i andre kommunistiske lande, hvis kommunismen var truet i det pågældende land.

I Berlin, der var delt mellem Vesttyskland og Østtyskland, forsøgte mange mennesker at flygte fra øst til vest. I Østtyskland kaldte man det "republikflugt". Der blev sat en brat stopper for størstedelen af denne flugt i 1961, da DDR opførte Berlinmuren (1961-1989). Muren blev et symbol på det delte Europa og Den Kolde Krig.

USA var i 1960'erne og 70'erne involveret i Vietnamkrigen, hvilket udviklede sig til at blive et stort problem, fordi USA ikke formåede at besejre deres vietnamesiske fjender, der bl.a. var støttet af Sovjetunionen. Den amerikanske udenrigspolitik var præget af den såkaldte dominoteori, der antog, at hvis et land faldt til kommunismen, ville andre lande også falde og blive kommunistiske. USA opfattede sig som nævnt som den frie verdens leder, der forsvarede Sydvietnam mod kommunismen, men i kritikernes øjne var det i stedet stormagten USA, der blandede sig i Vietnams interne affærer. Krigen var den første, der dagligt kunne følges på tv-skærmene verden over, og flere og flere amerikanere satte spørgsmålstegn ved konflikten. En konflikt, der sluttede med, at de sidste amerikanske tropper blev trukket ud af Vietnam i 1975. USA's engagement i Vietnam førte til en større krise for landets anseelse i store dele af verden, hvor voldsomme protester mod krigen udviklede sig til en generel kritik af USA blandt mange krigsmodstandere.

1.4 Fra tøbrud til oprustning 1969-1985

Fra slutningen af 1960'erne gik Den Kolde Krig ind i en ny periode med bedre kommunikation og forståelse mellem stormagterne. Perioden kaldes for détente-perioden; afspændingsperioden. I 1970'erne aftalte man ved flere topmøder mellem USA og Sovjetunionen, at man skulle skære i antallet af strategiske atomvåben (SALT-aftalerne).

Forholdet mellem Øst- og Vesttyskland blev også forbedret pga. den såkaldte Ostpolitik. Manden bag denne Ostpolitik var den vesttyske kansler Willy Brandt (1913-92). Brandt mente, at Vesttyskland måtte samarbejde og gå i dialog med landene i østblokken. Samtidig var splittelserne i verdenskommunismen tydelige. Sovjetunionen var i stigende grad på kollisionskurs med det kommunistiske Kina, der tilmed etablerede kontakter med USA.

Perioden med afspænding blev afsluttet i slutningen af 1970'erne, hvilket havde flere årsager.

Sovjetunionen invaderede i 1979 Afghanistan, fordi de ønskede en mere Moskvatro kommunistisk regering i Afghanistan. Invasionen sendte chokbølger gennem den vestlige verden, og USA nægtede at indgå i flere forhandlinger med Sovjetunionen om nedskæring af atomvåben.

Desuden besluttede Sovjetunionen at opstille nye og moderne mellemdistanceraketter (SS20-raketter) i Østeuropa, der var rettet mod Vesteuropa. NATO-landene forlangte, at Sovjetunionen fjernede disse raketter, ellers ville NATO svare igen ved at opstille amerikanske mellemdistanceraketter i Vesteuropa. NATO's strategi blev kaldt Dobbeltbeslutningen. Store dele af befolkningen i Vesteuropa gik på gaderne i protest mod NATO's beslutning, men uden held. Både Sovjetunionen og NATO fortsatte oprustningen i Europa.

USA fik i 1981 ny præsident, republikaneren Ronald Reagan (1911-2004), der opfattede Sovjetunionen som ondskabens imperium. Reagan mente, at man via oprustning af det amerikanske militær kunne tvinge Sovjetunionen i knæ. Han var overbevist om, at den sovjetiske planøkonomi ikke kunne følge med den amerikanske i forhold til oprustning med det resultat, at landet ville kollapse.

1.5 Reformers og Berlinmurens fald 1985-1991

Den amerikanske præsident Reagans forestilling om, at en oprustning ville svække Sovjetunionens økonomi, holdt stik. Militæruddgifterne i Sovjetunionen slugte mere og mere af den samlede økonomi i landet. Det var en uholdbar situation, og Sovjetunionens nye leder Mikhail Gorbatsjov (1931-2022) iværksatte store reformer ved sin tiltrædelse i 1985.

Der var to vigtige elementer i Gorbatsjovs politik. Det første element gik ud på, at man skulle skabe åbenhed (*glasnost*) i det kommunistiske samfund. Konkret blev der indført øget ytringsfrihed for medierne og øget åbenhed i det politiske system. Det andet element blev kaldt *perestrojka*, og det skulle ændre planøkonomien i Sovjetunionen, så den blev mere effektiv. Perestrojka var i praksis en række reformer, som gik ud på at gøre økonomien mere effektiv ved at give øget belønning til dygtige individer, forbedre arbejdsdisciplinen og understøtte teknologiske fornyelser. Effekten af perestrojka medførte dog ikke bedre levestandard for befolkningen, fordi planøkonomien ikke kunne moderniseres så hurtigt. Derfor kunne medierne, der havde fået mere frihed som følge af glasnost, rapportere om varemangel og rationering i Sovjetunionen. Befolkningens utilfredshed voksede, og modstanden mod det kommunistiske parti blev stadig mere tydelig. Samtidig voksede modstanden mod kommunismen også i andre østeuropæiske lande i 1980'erne.

Den nye kurs med mere åbenhed og mindre undertrykkelse i Sovjetunionen medførte, at store dele af befolkningerne i de kommunistiske lande i Østeuropa fik håb om nye tider. Således udbrød der i slutningen af 1980'erne folkelige opstande i flere af landene i østblokken, bl.a. i Polen i 1988 og i Ungarn, Østtyskland og Tjekkosllovakiet i 1989. Alle steder sås demonstrationer og civil ulydighed fra befolkningen over for det kommunistiske styre. Sovjetunionen med Gorbatsjov i spidsen ønskede ikke at indsætte den Røde Hær for at slå opstandene ned, hvilket havde været tilfældet ved opstandene i 1950'erne og 1960'erne. Glasnost og perestrojka kan være med til at forklare, hvorfor befolkningen i Østeuropa denne gang havde håb og tro på, at opstandene ville medføre ændringer.

I august 1989 åbnede Ungarn grænserne til Østrig, og dermed kunne borgerne i den kommunistiske østblok pludselig rejse til vesten. Endelig gik der hul i jerntæppet. Blot tre måneder senere faldt Berlinmuren, og dermed var et af de vigtigste symboler på Den Kolde Krig forsvundet.

Det lykkedes at undgå voldsomme blodsudgydelser i forbindelse med opstandene i Østeuropa på nær i Rumænien, hvor den daværende diktator Nicolae Ceausescu (1918-89) og hans kone blev dødsdømt og henrettet foran rullende kameraer.

I 1990 blev Tyskland genforenet, og der blev løbende afholdt frie valg i de nu tidligere kommunistiske lande. Sovjetunionen kæmpede for at overleve, men forgæves.

I december 1991 gik Gorbatsjov af som leder for Sovjetunionen, der herefter blev opløst. Da Sovjetunionen gik i opløsning, var den ene af Den Kolde Krigs parter ophørt med at eksistere.

1.6 Danmark i Den Kolde Krig 1945-1991

Danmark blev under 2. verdenskrig besat af Tyskland og blev befriet af britiske tropper i begyndelsen af maj 1945, mens sovjetiske tropper besatte Bornholm frem til 1946.

I tiden herefter blev det debatteret, hvordan Danmark skulle placere sig i international politik. Der var tre mulige veje. Den første var at være neutral, den anden at indgå i et fælles nordisk forsvar, og den sidste var at gå med i NATO. Danmark valgte NATO-medlemsskabet i 1949, hvilket skabte stor debat.

Kritikere mente, at Danmark risikerede at blive involveret i en ny krig og ville blive underlagt USA's vilje i udenrigspolitikken. Fortalerne mente modsat, at NATO var en garanti for, at Danmark ikke ville blive underlagt kommunismen, som man havde oplevet i mange østeuropæiske lande.

Modstand mod NATO-medlemsskabet. Da Folketinget i 1949 vedtog det danske NATO-medlemskab, blev det mødt af folkelige protester. På skiltene kan der ses formuleringer som "Ingen blokpolitik", "USA væk fra Grønland" og "Nej til Atlantpagten" (NATO). Disse argumenter var repræsentative for modstanden mod NATO. | Foto: Ukendt

NATO var særligt interesseret i at få Danmark med i forsvarsalliancen, fordi det gav adgang til Grønland. Desuden gav Danmarks beliggenhed ved Østersøen mulighed for at begrænse den sovjetiske flådes handlemuligheder.

En vigtig del af NATO's forsvar var atomvåben, men her vedtog Danmark i 1950'erne, at der ikke måtte være atomvåben i Danmark i fredstid. I realiteten accepterede skiftende danske regeringer dog, at USA havde atomvåben på Thulebasen i Grønland.

I løbet af 1980'erne var der stor debat blandt Folketingets partier om NATO's strategi over for Sovjetunionen. De borgerlige partier ønskede ubetinget støtte til NATO's dobbeltbeslutning, der oprustede i Europa som modsvar mod Sovjetunionens oprustning. De venstreorienterede partier mente i stedet, at mere oprustning var nyttesløs.

Perioden blev kaldt "fodnoteperioden", fordi Danmark flere gange tog forbehold over for NATO's beslutninger. Vurderingen af perioden er i dag meget omstridt blandt politikere og historikere og stadig omdrejningspunkt for en kamp om fortolkningen af Danmarks rolle under Den Kolde Krig.

1.7 Kilder og kildearbejde

[Kilde 1.1: "To verdener, to veje" i Pravda \(1949\)](#)

[Kilde 1.2: John M. Hightower: USA og Europa \(1948\)](#)

[Kilde 1.3: Plakat om NATO fra de vesttyske myndigheder \(1956\)](#)

[Kilde 1.4: Stående hærenheder NATO og Warszawa-pagten \(1987\)](#)

Forslag til kildearbejde til kapitel 1

Ud fra nedenstående kilder og viden fra bogen skal du udarbejde og besvare to-tre problemstillinger.

I én af problemstillingerne kan du have fokus på de to supermagters opfattelse af modparten, og i en anden problemstilling kan du have fokus på militære aspekter af Den Kolde Krig.

Inddrag kildeanalytiske overvejelser, når du læser kilderne. Vær særlig opmærksom på kildernes ophavssituation samt afsendere, modtagere og budskaber i de forskellige kilder.

Kilde 1.1: "To verdener, to veje" i Pravda (1949)

Det sovjetiske blad *Pravda* ("Sandheden") gav d. 1. januar 1949 sin analyse af situationen i Europa. *Pravda* var underlagt det kommunistiske parti og var derfor loyal over for partiet.

To verdener, to veje

Europa er blevet delt i to. I den ene del er kapitalisterne travlt i gang, i den anden er det socialismens bygningsarbejdere. Året er slut, og vi kan nu sammenligne resultaterne.

(...)

Et stort opbygningsprogram er i gang i Sovjetunionen og i lande med folkedemokratier. I kapitalistiske dele af Vesteuropa plasker dollarguldfisken i det mudrede vand, mens de kapitalistiske forretningsmænd ikke står bedre nu, end da de startede. Hele Vesteuropa går det ikke bedre, som det sidder der og drømmer om at beherske havene.

Forretningsmænd ser på folkedemokratierne med rædsel. Hvor og af hvem lærte arbejderne og bønderne at lede et land på så kort tid, at styre komplekse finansielle handler, skabe orden i fabrikkerne og øge produktionen?

Hvordan er det muligt, at mennesker, der aldrig har spekuleret på børsen eller drevet private banker, på et enkelt år har været i stand til at bekæmpe den inflation, som nu hærger Italien, Frankrig og andre lande, der er under beskyttelse af kapitalismens vise mænd. Socialisterne fik succes, hvor forretningsmændene havde fejlet.

Kapitalister og socialister er på hver sin side af historien.

(...)

Socialisten er en, der bygger op. Han får ikke sin økonomiske uddannelse fra aktiemarkedet eller ved at drive banker, hvor han skjuler skandaløse tyverier ved hjælp af kolonner med tal. Socialisten kender ikke til økonomien igennem aktiekurser. For ham er metal ikke en nyhed fra aktiemarkedet, men en højovn eller en ovn med åben ild. For ham er brød ikke oppustede priser eller eksport til lave priser, men hvede i en landmands mark.

Socialister er arbejdere, landmænd, intellektuelle. I Sovjetunionen, under ledelse af Kommunistpartiet, bygget på idealerne fra Lenin, og under Stalins vise lederskab, er der opbygget en enorm national økonomi baseret på partiets planer og i den strengeste orden igennem mere end 30 år. Anden Verdenskrig viste hele verden, hvad det sovjetiske folk kunne, som herrer over deres eget land, forsvarere af hjemlandet, modreaktionens uforsonlige fjender, sande og mægtige støtter af fred og kultur.

Kapitalismens agenter har smidt moral, samvittighed og ære ud med badevandet, fjernet dem fra deres politiske og økonomiske videnskab og fra deres økonomiske politik. De har placeret profit og gevinster i centrum af deres produktion og handel, de har badet deres udenrigs- og indenrigspolitik i blod og skidt. De har behov for en krig for profittens skyld og profit for krigens skyld.

Socialister forener en overlegen moral med socialistisk økonomi. De kender til værdien af profit, men for nationens skyld. De producerer for nationens skyld. De sparer op for nationens skyld. Overdreven rigdom er skamfuld, mens berigelse af nationen er ærefuld. Socialister udvikler deres nationale økonomi med fredelige formål. De behøver fred for at udvikle deres økonomi. (...) Sovjetunionens og de national demokratiske landes udenrigspolitik er baseret på fred og på at bevare freden og tjene freden. Enhver i hele verden ved dette. Selv hvis den kapitalistiske presse gøede hundrede gange højere, og den kapitalistiske radio bjæffede hundrede gange højere, ville fredens stemme fra Sovjetunionen stadig drukne deres råben og skrigen.

Socialisterne har besejret forretningsmændene. Det er et fakta for 1948, og det samme vil ske i 1949.

Forretningsmændene har haft deres tid. De har fået deres dødsstød ved midnat, og der er kaldt ud til sidste runde. Der venter ikke forretningsmændene og Marshalls venner noget godt i det nye år. De er modløse og har vendt ryggen til fremtiden.

Socialister, kommunister, arbejdere, progressive bønder og den nationale intelligentsia vil fejre det nye år med endnu et skridt fremad mod nye sejre. På vej mod kommunismen.

Pravda. 01.01.1949, n° 1. Moskva. "Dva mira, dva puti", D. Zaslavskii.

Kilde: CVCE.EU. Oversat af forfatterne.

Kilde 1.2: John M. Hightower: USA og Europa (1948)

I denne artikel fra 1948 giver den amerikanske journalist John M. Hightower (1909-87) en analyse af, hvordan USA vil forholde sig over for Europa. Hightower var amerikansk journalist med speciale i diplomatiske og militære forhold. Han vandt sidenhen flere journalistiske priser, bl.a. Pulitzer-prisen.

USA og Europa

Af Associated Press-korrespondent John Hightower

Indtil de vigtigste europæiske magter udvikler deres egen forsvarsstrategi over for Rusland, vil en endelig beslutning om formen og omfanget af amerikansk militær assistance til Vesteuropa sandsynligvis ikke blive taget.

Det er i det mindste sådan, det så ud fredag ifølge informationer fra det diplomatiske korps og administrative kredse. For de grupper er det klart, at, i planlægningen af en mulig militær alliance, har den amerikanske regering behov for at vide præcist, hvor, hvordan og med hvilke styrker europæerne planlægger deres eget forsvar. For øjeblikket er der intet, der tyder på, at USA har planer om at forøge deres væbnede styrker i Europa. Mens de amerikanske udenrigspolitikere venter på præcise planer fra Europa, overvejer de en foreløbig afprøvning af Kongressens holdninger til en mulig amerikansk assistance. Denne afprøvning kunne antage to former; enten en ansøgning om et todelt lend-lease program, der muliggør påbegyndelsen af en storstilet oprustning af ikke-kommunistiske lande, eller en anmodning til Kongressen om at vedtage en resolution. En resolution der er fortalende for både amerikansk ledelse af en forøgelse af de Forenede Nationers styrke i indsatsen mod aggressioner og dannelse af et vesteuropæisk forsvar under bestemmelserne i De Forenede Nationers charter.

Denne anden mulighed bliver nøje undersøgt af den amerikanske udenrigsminister, George Marshall, og senator Arthur Vandenberg. Denne slags gensidige forsvarsorganisation eksisterer allerede mellem nationalstaterne på det amerikanske kontinent og bliver formelt anerkendt i De Forenede Nationers charter. Kongressens godkendelse af en sådan resolution ville betyde en forøget indsats fra de europæiske stater, ville fremrykke deres planer, og ville skabe håb om at kunne være sikret ubegrænset støtte fra USA. De, som har betænkeligheder ved den slags indledende foranstaltninger, er særligt bekymrede for, at europæerne vil se dem som den hidtil mest formelle forpligtelse til at assistere fra USA og derfor udvikle en tendens til at blive for afhængige af USA.

John M. Hightower: "The USA and Europe", Luxemburger Wort 3.5, 1948. Kilde: cvce.eu. Copyrightet 1948. Associated Press. Oversat af forfatterne.

Kilde 1.3: Plakat om NATO fra de vesttyske myndigheder (1956)

I 1956 udgav de vesttyske myndigheder denne plakat, der illustrerer NATO-medlemsskabet. Vesttyskland var året før blevet en del af NATO. Et medlemskab, der var blevet mødt at store protester fra bl.a. østblokken.

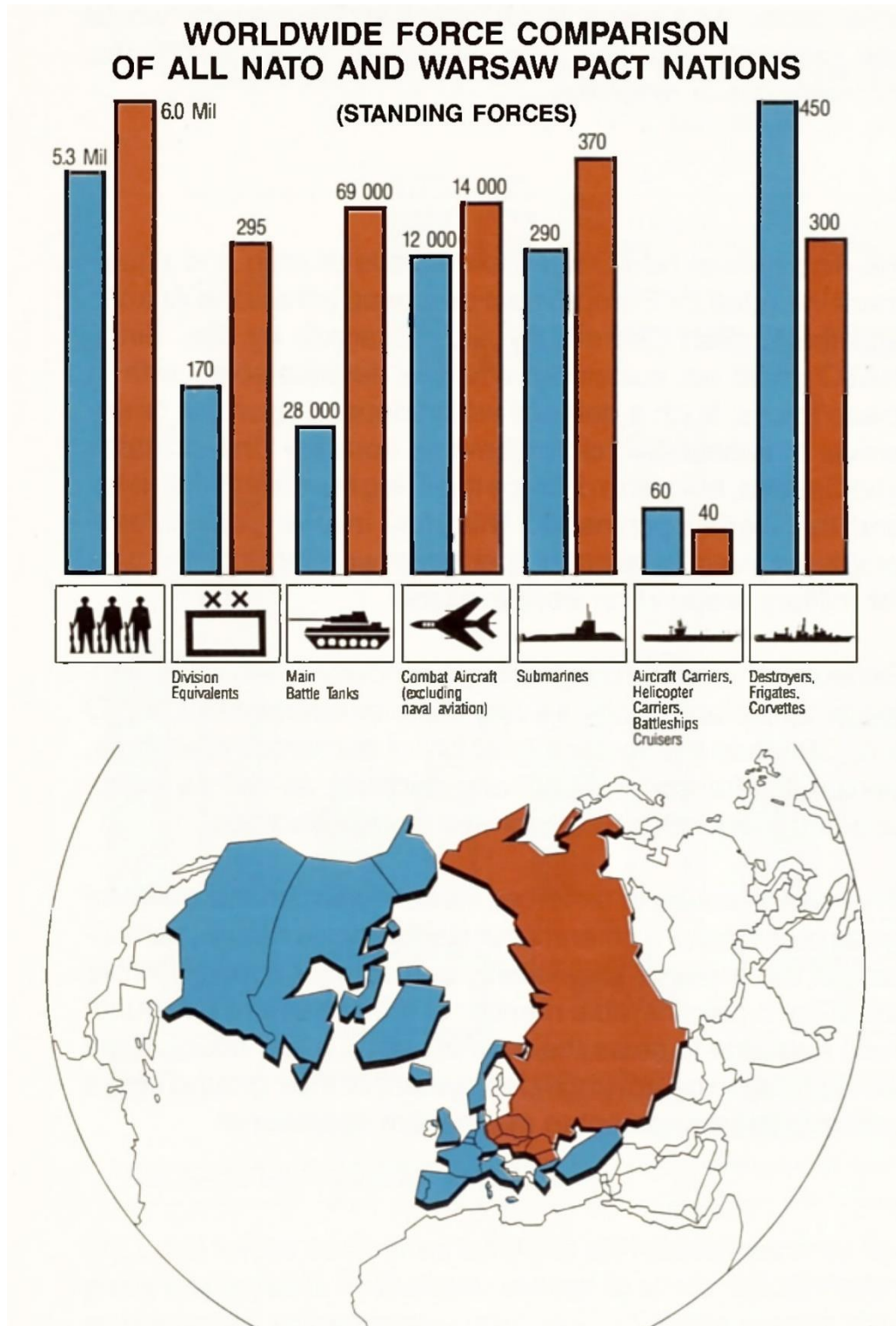

Seine Kameraden, Unsere Verbündeten: Hans kammerater, Vores allierede.

Helmuth Ellgaard. CC BY-SA 3.0. Foto: Holger Ellgaard.

Kilde 1.4: Stående hærenheder NATO og Warszawa-pagten (1987)

I 1987 vurderede NATO styrkeforholdet mellem NATO og Warszawa-pagten på følgende vis:

Kilde: Force comparison 1987 – NATO and the Warsaw Pact. NATO Archives Online.